

Opvoeding II

In de kringen waar ik uit voortkwam was het niet de gewoonte een eigen huis te hebben. Eigenlijk werd er op huizenbezit stevig neergekeken, alsof het iets gedegenereerds gold. Ik heb later wel eens gedacht dat deze “kringen” misschien beter betiteld hadden kunnen worden met “vierkanten”, waarschijnlijk onder de invloed van het Engelse “*squares*“, wat een veelzeggend woord is.

Als bezit van een huis een soort laffe daad was, erger was het hebben van meer dan één huis. Dat betekende dat je dat extra huis verhuurde aan mensen die door omstandigheden buiten hun schuld nooit aan huizenbezit toe hadden kunnen komen en die zich het huurbedrag eigenlijk ook niet konden veroorloven. Niet dat ze ooit zelf een huis zouden willen bezitten, begrijp me goed. Huren van een woning stond op dezelfde voet als degelijk en fatsoenlijk, terwijl *verhuren* te vergelijken was met minne inhaligheid. Dan sloop het woord “huisjesmelker” in de conversatie van de ouderen, en ik, klein potje, luisterde naar deze wijze woorden met grote oren en begreep dat je praktisch een pariah was met zo'n walgelijke levenswijze.

Want als kind denk je, soms voor een veel te lange tijd, dat je ouders en hun vrienden de wijsheid in pacht hebben en het kan tientallen jaren duren voordat je door begint te krijgen dat er ook hele domme ouders bestaan en dat alles wat je gehoord hebt wel eens helemaal niet zo zou kunnen zijn. En dat termen zoals “huisjesmelker” benut werden om onmacht te verbergen. Onmacht om de werkelijkheid van de grote wereld te lijf te gaan. En dat er daarom wel eens een flinke dosis jalouzie aan te pas gekomen zou hebben kunnen zijn.

Een kind krijgt door het aanhoren van dit soort kolder heel verkeerde opvattingen en ideeën in zijn leven mee, starre denkbeelden die hem, omdat hij op den duur zelf de rauwe wereld in moet, jarenlang kunnen tegenhouden als hij gefrustreerd om zich heen kijkt en de dingen niet vindt zoals hij dacht dat ze waren.

Over huizenbezit zal ik het later nog wet eens hebben, maar dit verhaal gaat hoofdzakelijk over de vermeende wijsheden, die een kind opdoet van zijn ouderen en beteren, en waar hij waarschijnlijk veel beter zonder had gekund in zijn latere leven.

Tijdens mijn vorming, die in Nederland had plaatsgevonden, was het mij bijvoorbeeld volkomen duidelijk geworden dat alles in de wereld puntje precies geregeld is, en dat daar weinig aan te veranderen valt. Iemand wordt geboren, leert iets op een school, kiest een beroep, en na gepaste tijd, sterft. Het kiezen van een beroep was een fenomeen dat “Beroepskeuze” heette. Koos je kruidenier, dan kwam daar Warenkennis aan te pas, hetgeen inhield dat je je op de hoogte stelde van de eigenaardigheden van suiker, bloem, margarine, keukenstroop en kletskoppen, zodat je een Examen kon doen en een Diploma verwerven dat je in staat stelde zonder ongelukken een officiële kruidenier te zijn. Maar je kon ook C&A kiezen en dan moest je bekend gemaakt worden met uitverkoopswetten, en maten van pakken, soorten schoenleer en lengte van veters. En nog veel meer, natuurlijk.

Als slager moest je natuurlijk weten of je met een koe, een schaap of een varken te maken had, en hoe je die in aantrekkelijk uitzierende mootjes kon hakken en etaleren. Alleen als je een *kosher* slager was hoefde je niks van varkens af te weten; daarvan was je om religieuze redenen geexcuseerd. Maar dan zat je weer met dat slachten, want dat kon niet op de gewone manier. Overall waren regels voor, en lang niet alles was even eenvoudig. Ondanks dat; als je eenmaal wist hoe het in zijn werk moest gaan, kon er weinig meer gebeuren, zodat de wereld zonder hindernissen verder kon draaien.

Nu hadden sommige lui het ongeluk bij Beroepskeuze schilleboersknecht te kiezen en dan was je wel even slecht af, want daar zat je dan mee met de rest van je leven. Want als je alles van te voren geweten had had je natuurlijk veel beter effectenmakelaar kunnen worden, maar daar was het helaas nu te laat voor. Nu was het wèl zo, dat de wereld toch ook schilleboersknechten nodig had, en misschien eigenlijk nog wel meer dan effectenmakelaars, en dat er dus een Instantie moest zijn die dit allemaal tot ieder's tevredenheid kon regelen.

Ik had gededuceerd dat er zich in de hoofdstad van ieder land, waar ook op aarde, zulk een Instantie moest bevinden. Voor Nederland was dat Den Haag, hoewel het eigenlijk Amsterdam had moeten zijn, maar die stad had om duistere redenen de eerste plaats verloren ten gunste van Den Haag. Daar zat dus de Regering die de beschikking had over grote gebouwen, plus de nodige ambtenaren om die te bevolken.

En daar, in Den Haag, in een van die grote gebouwen, bevonden zich stapels grote boeken die door ernstige mannen nauwkeurig bijgehouden werden. Stel dat je sigarenwinkelier wilde worden in Zwaagsteinerveen. Je had je Examen gedaan, waardoor de mannen wisten dat je alles wist van tabak, sigaren en sigaretten en dat je je Middenstandsdiploma gehaald had, zodat ze zich niet druk hoefden te maken of je je boeken wel kon bijhouden. Die had je uiteraard nodig om uit te rekenen hoeveel belasting je, weliswaar langs een omweg, aan die mannen moest betalen, zodat ze hun ernstige bezigheden op gepaste voet zouden kunnen blijven volhouden.

Dan werd er eerst in een van die grote boeken opgezocht of dat wel *ging*. Want het zou wel eens kunnen dat het sigarenwinkeliersquotum in Zwaagsteinerveen vol was. Dan moest je even wachten tot er één doodging. Terwijl je daarop wachtte moest je het met een werkloosheidsuitkering doen.

Nu kon je nog wel, als je Timmerman gekozen had, en net van de Ambachtschool kwam, héél kort iets anders doen als je niet meteen in je gekozen beroep terecht kon. Dan werd er, als je nog jong genoeg was, even de hand gelicht door de Haagse Instantie en dan kon je, om maar wat te zeggen, een maand of wat bij een Apotheek je tijd doorbrengen op een mandfiets, en medicijnen distribueren. Maar dat moest niet te lang duren, want dan bracht je die lui in dat Gebouw in ongelegenheid en dan kon de wereld niet perfect draaien. Zó zat alles in elkaar.

Het was zeker zo goed geregeld als de Burgerlijke Stand, die Instanties en Afdelingen in staat stelden zich binnen weinige seconden van te overtuigen of je wel geboren was, en waar, of je Gereformeerd was of Doopsgezind of Joods, en wat je tegenwoordige adres was, of je getrouwd was, en met wie, en hoeveel kinderen je had, en waar die geboren waren, en hoe die heetten; alles en alles en alles.

De werkers van de Burgerlijke Stand stonden natuurlijk ook dagelijks in verbinding met Burgerlijke Standen in de rest van de wereld, zodat iedereen die leefde, waar dan ook, doorlopend omringd was met de goede zorgen van deze Onmisbare Mannen.

Met zo'n inslag is het niet verstandig te gaan emigreren, en zeker niet naar Australië. Want een van de meest opvallende afwijkingen van dit vermeende vertrouwde systeem was, dat je in Australië geen Burgerlijke Stand *had*, waardoor niemand in Canberra (waar hun Grote Boeken behoorden te zijn) ook maar enig idee had waar je uithing. Je kon gaan en staan waar je maar wilde en er was niet eens ergens een Bureau waar je je melden kon. Het leek net of het niemand ook maar een zak kon schelen of je er was, of niet, en helemaal niet wààr. Je voelde je echt een beetje in de steek gelaten. Want, of je het nou leuk vindt of niet, het geeft toch een zeker gevoel van veiligheid, zo'n Bureau, als je daarmee opgegroeid bent. Dat gevoel slijt natuurlijk op den duur, maar in het begin had ik daar nog wel eens moeite mee.

Maar dat was niets vergeleken met de ervaring die ik op een dag had en die te maken had met het Grote Boek in Den Haag, waarin je Beroepskeuze onverbiddelijk opgeschreven stond.

Toen wij in Queensland woonden maakte ik wel eens een praatje met onze kruidenier, als ik sigaretten kocht op weg naar het treinstation. Ik was de schok al te boven van de schappen met sigaretten die hier, waarschijnlijk zonder dat ze daar in Canberra weet van hadden, openlijk verkocht werden, terwijl het eigenlijk geen sigarenwinkel was! Maar het was nogal afgelegen, waar wij woonden, en misschien kwam er niet dikwijls een Inspecteur langs. Op een Maandagmorgen stond er een totale vreemdeling achter de toonbank.

“Is meneer Flaggerty ziek?” vroeg ik bezorgd, want ik mocht deze Ier wel.

“Nee, hoor! Hij heeft een slagerij gekocht in Brisbane.”

“Een slagerij?” vroeg ik ontzet, met m'n wenkbrauwen tot in m'n kruin en m'n ogen als schoteltjes, “Maar hij is toch kruidenier?”

De nieuwe kruidenier keek mij met een half-ongelovige blik over zijn brillette aan. “Vandaag kruidenier, morgen slager, overmorgen kantoorboekhandelaar. Wat maakt dat nou voor verschil?”

“Maar moet hij dan niet een Examen doen, als slager?”

“Examen?”

“Ja, hij moet toch alles weten over vlees en vleeswaren en zo? Hij weet alleen van suiker, en koffie, en thee!”

De man moet wel een vreemde indruk van mij gekregen hebben. Behalve dat er in Australië geen Burgerlijke Stand bestaat (zoals in vele landen het geval is, leerde ik later) bestaat er ook geen Warenkennis. Ze geloven daar dat als jij denkt dat je het wel redden kunt als schoenwinkelier, ofschoon je tot en met gisteren electricien was, dat dat jouw zaak is en dat het je vrij staat om failliet te gaan, als dat in je sterren staat. Daar mengen zij zich niet in.

Ik vertelde het nieuws van de kruidenier/slager later aan m'n vrouw. Tot mijn verbazing gaf ze haast tot op de letter hetzelfde antwoord als onze nieuwe kruidenier, die god-weet-wat gedaan had voordat hij deze zaak kocht.

Maar mijn wereld was ineengestort. Ik ben er dagenlang suf van geweest.